ਭਗਤ ਕਬੀਰ - ਸਬਦ ੧੨

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੨੫

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥
ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ ॥੧॥
ਜਉ ਪੈ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਨ ਕਹਿਬੋ ॥
ਉਪਜਤ ਬਿਨਸਤ ਰੋਵਤ ਰਹਿਬੋ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਸ ਦੇਖੀਐ ਤਰਵਰ ਕੀ ਛਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਕਹੁ ਕਾ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥੨॥
ਜਸ ਜੰਤੀ ਮਹਿ ਜੀਉ ਸਮਾਨਾ ॥
ਮੂਏ ਮਰਮੁ ਕੋ ਕਾ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥੩॥
ਹੰਸਾ ਸਰਵਰੁ ਕਾਲੁ ਸਰੀਰ ॥
ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਪੀਉ ਰੇ ਕਬੀਰ ॥੪॥੮॥

ਸਾਰ: ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਤਾਂਘ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਮਲਕੀਅਤਾਂ, ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਇਹ ਲੰਮੀ ਭਾਵਨਾ ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਵਾਧੂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਤਮ-ਨਿਰੀਖਣ, ਸਥਿਰਤਾ, ਪੜਚੋਲ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਲਈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਸਵੈ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਜੁੜਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਬੰਧ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਨੰਦ ਸੀਮਤਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਅਨੰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਖੋਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਾ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੰਤਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅਮੂਰਤ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਂਦ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਸਾਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੌਲਤ, ਸ਼ਕਤੀ, ਜਾਂ ਸੰਸਾਰਿਕ

ਗਿਆਨ ਸੱਚੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਦੁੱਖ ਝੱਲਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥

ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਾ, ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਅਨੰਦਮਈ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ ॥੧॥

ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰੰਕ ਦੋਵੇਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਣ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੁਤਬਾ ਜਾਂ ਦੌਲਤ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (੧)

ਜਉ ਪੈ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਨ ਕਹਿਬੋ ॥

ਜੇਕਰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ,

ਉਪਜਤ ਬਿਨਸਤ ਰੋਵਤ ਰਹਿਬੋ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਾਂ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ, ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰੰਤਰ ਅਸੰਤੋਖ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਤਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਜਸ ਦੇਖੀਐ ਤਰਵਰ ਕੀ ਛਾਇਆ ॥

ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਆਰਾਮ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਧੰਨ ਸੰਪਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਸਰਾ ਬਣ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੁੰਦਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਕਹੁ ਕਾ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥੨॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਖੁਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੋਚੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੌਣ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਦੌਲਤ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ, ਸਭ ਭਰਮ ਹਨ। (੨)

ਜਸ ਜੰਤੀ ਮਹਿ ਜੀਉ ਸਮਾਨਾ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਅੰਦਰੋਂ ਧੁਨ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਰ ਬਣ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੱਧਮ ਹੋ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੂਏ ਮਰਮੁ ਕੋ ਕਾ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥੩॥

ਮੌਤ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕੌਣ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ? (੩)

ਹੰਸਾ ਸਰਵਰੁ ਕਾਲੁ ਸਰੀਰ ॥

ਹੰਸ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੈ, ਝੀਲ ਵਿਚ ਤੈਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੰਤ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਰੀਰ ਕਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਪੀਉ ਰੇ ਕਬੀਰ ॥੪॥੮॥

ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਏਕਤਾ ਦੇ ਤੱਤ, ਅਨੰਤ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼, ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ। (੪)(੮)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਇਕ ਰਹੱਸ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬੁੱਧੀ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਸੱਚੀ ਸੂਝ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਦੀਵੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਇਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ

ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਮੂਰਤ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਕਦੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਸੀ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਡੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਲਈ ਇਕ ਪਰਛਾਵੇਂ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਲਈ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਹੰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੋਂਦਰੂਪੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਤੈਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਛਿੰਨ-ਭੰਗਰਤਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**